

SUZANNE SIMARDOVÁ

HLEDÁNÍ MATEŘSKÉHO STROMU

Pout' za
moudrostí
lesa

KAZDA

SUZANNE SIMARDOVÁ

HLEDÁNÍ MATEŘSKÉHO STROMU

Pouť za moudrostí lesa

KAZDA

Vydalo Nakladatelství KAZDA, s.r.o., v roce 2022.

Nové sady 2, 602 00 Brno

www.knihykazda.cz

info@knihykazda.cz

tel.: +420 725 518 237

Elektronické vydání:

Vydalo Nakladatelství KAZDA, s.r.o.

Všechna práva vyhrazena

Datum poslední aktualizace: březen 2022

Formát elektronické knihy: EPUB

ISBN 978-80-7670-094-9

Vytvoření elektronické verze PureHTML.cz, 2022

Papírové vydání:

Poprvé vyšlo roku 2021 pod názvem Finding the Mother Tree – Discovering the Wisdom of the Forest od Suzanne Simardové v USA v nakladatelství Alfred A. Knopf, součásti Penguin Random House LLC, New York.

Copyright © 2021 by Suzanne Simard

All rights reserved.

1. vydání

Přeložil: Vojtěch Ettler

Jazyková redakce: Hana Kneblová

Odborná korektura: Vojtěch Zavadil

Sazba: Kristýna Franková

Obálka: Pavel Ševčík

Ilustrace na obálce: Shutterstock / tawin bunkoed (strom), amenic181 (hlína)

Fotografie autorky na obálce: Diana Markosianová

Tisk a vazba: CPI Moravia Books, s.r.o., Pohořelice, Česká republika

ISBN: 978-80-7670-087-1

Knihy lze zakoupit v knihkupectvích nebo se slevou 20 % přímo u nakladatele na www.knihykazda.cz.

Mým dcerám
HANNĚ A NAVĚ

*„Člověk je však součástí přírody, a když válčí s přírodou,
zákonitě vede válku proti sobě.“*

RACHEL CARSONOVÁ

Obsah

POZNÁMKA AUTORKY

Úvod SPOJENÍ

1. PŘÍZRAKY MEZI STROMY

2. DŘEVORUBCI

3. NA SUCHU

4. NA STROMĚ

5. VRAŽDA PŮDY

6. OLŠINY

7. HOSPODSKÁ HÁDKA

8. RADIOAKTIVNÍ

9. NĚCO ZA NĚCO

10. MALOVÁNÍ KAMÍNKŮ

11. SLEČNA BŘÍZA

12. DEVÍTIHODINOVÉ DOJÍŽDĚNÍ

13. ODEBÍRÁNÍ VZORKŮ

14. NAROZENINY

15. PŘEDÁNÍ ŠTAFETY

Doslov THE MOTHER TREE PROJECT

PODĚKOVÁNÍ

PRIMÁRNÍ ZDROJE

REJSTŘÍK

Autoři fotografií

Příloha

O AUTORCE

FOTOPŘÍLOHA

POZNÁMKA AUTORKY

Jména některých lidí jsem kvůli ochraně jejich soukromí pozměnila.

Poznámka pro české vydání: Autorka se na tomto místě dále vyjadřuje k tomu, jakým způsobem u popisu stromů, rostlin, živočichů a hub nakládá s odbornými a obecnými názvy. V českém překladu uvádíme ve vybraných případech latinský název do závorky, jinak se však pokud možno držíme zavedených českých označení.

Úvod SPOJENÍ

Má rodina se už po generace živí kácením stromů. Na tomto skromném řemesle donedávna záviselo naše přežití.

Mám ho v krvi.

Sama jsem slušnou řádku stromů porazila.

Ovšem nic na světě není bez smrti a rozkladu. Z nich se rodí nový život a ono zrození končí novou smrtí. Díky této spirále života jsem se naučila nejen kácet, ale také zasévat semínka, vysazovat semenáčky, pečovat o odrostky a podílet se na věčném koloběhu. Samotný les má svůj podíl na mnohem větších cyklech: na tvorbě půdy, migraci druhů nebo proudění oceánů. Vděčíme mu za svěží vzduch, čistou vodu a chutné jídlo. Příroda funguje na základě moudrého principu „dávej a ber“ — na tiché dohodě o hledání rovnováhy.

Oplývá neskutečnou hojností.

Hloubání nad tajemnými zákonitostmi, které udržují lesy při zdraví, i nad tím, co lesy spojuje se zemí, ohněm a vodou, mě nasměrovalo na dráhu vědkyně. Pozorovala jsem les a bedlivě mu naslouchala. Nechala jsem se vést zvědavostí, poslouchala příběhy příbuzných i cizích lidí a učila se od těch nejpovolanějších. To všechno ze mě kousek po kousku — dílek po dílku — udělalo detektiva pátrajícího po způsobech, jak přírodní svět opět vyléčit.

Měla jsem to štěstí, že jsem se jako jedna z prvních počítala k nové generaci žen pracujících v dřevařském průmyslu, ale bohužel jsem se tam nesetkala s tím, čemu jsem uvykla a porozuměla v dětství. Místo toho se mi naskytl pohled na obrovské vykácené mýtiny, pásy rozorané půdy zbavené přirozené rozmanitosti, neutichající surovost živlů, lesní společenstva bez starých stromů, které by chránily a vyživovaly mladé, a celou tu průmyslovou mašinerii, jež mi připadala nesmírně a obludně scestná. Průmysl vyhlásil válku určitým součástem ekosystému — olistěným rostlinám i listnatým stromům, škůdcům, parazitům a všemožným broukům —, které vnímal jako konkurenty nebo cizopasníky vybraných tržních plodin, ale přitom jsem u nich postupně odkryla nezastupitelnou úlohu v ozdravování země. Tímto narušením

rovnováhy trpěl celý les, který byl a je středobodem mé bytosti i světonázoru, a kvůli tomu trpělo také všechno ostatní.

Začala jsem tedy podnikat výzkumné výpravy se záměrem zjistit, kde jsme se tak šeredně spletli, a rozlousknout záhadu, proč se krajina sama zahojí, když jí k tomu dáme prostor — jak jsem viděla v případě vlastních předků, kteří káceli lehčí rukou. Bylo zvláštní, téměř strašidelné, jak se má práce prolínala s mým osobním životem a splývala s ním tak důvěrně jako prvky ekosystému, které jsem zkoumala.

Stromy svá překvapivá tajemství vyjevily záhy. Zjistila jsem, že rostou v jedné síti vzájemné závislosti, jsou propojené soustavou podzemních kanálků, jejichž zásluhou vnímají, sdílejí a pečují o sebe s prastarou důmyslností a moudrostí, kterou už nelze popírat. Provedla jsem stovky experimentů, přičemž jeden výsledek vedl k druhému, a díky tomu jsem nahlédla do tajů mezistromové komunikace, do vztahů tvořících lesní společenství. Zprvu se důkazy jevily jako značně kontroverzní, ale dnes už se dané vědecké poznatky pokládají za seriózní, odborně posouzené a jsou hojně publikované. Není to pohádka, žádný vzdušný zámek, duhový jednorožec ani výmysl z hollywoodského filmu.

Zmíněná odhalení zpochybňují mnohé hospodářské praktiky, které v důsledku hubí naše lesy, zejména když se příroda mezitím usilovně snaží přizpůsobit oteplovajícímu se světu.

Můj zájem zpočátku vycházel z vážných obav o budoucnost lesů, ale jak se odpovědi postupně sbíraly, přerostl v silnou zvědavost a úžas nad tím, že les je mnohem víc než jen soubor stromů.

Během pátrání po pravdě mi stromy ukázaly, jak jsou citlivé a vnímavé, vzájemně propojené a upovídané. To, co začalo jako dědictví rodu a pak jako domov mého dětství, útočiště a neutuchající zdroj dobrodružství v západní Kanadě, se přerodilo v plnější porozumění tomu, nakolik je les inteligentní, a posléze ve zkoumání způsobů, jak můžeme této moudrosti opět vyjadřovat úctu a napravit svůj pochroumaný vztah k přírodě.

Jedna z prvních indicií vyplavala na povrch, když jsem začala odposlouchávat sdělení, která si stromy posílají sem a tam tajuplnou podzemní houbovou sítí. Sledovala jsem utajené konverzační dráhy a došla ke zjištění, že zmíněná síť probíhá pod *celým* lesem a spojuje ho do soustavy stromových uzlů a houbových vláken. Hrubá mapa odhalila závratnou skutečnost, že nejmohutnější a nejstarší stromy jsou zdrojem houbových spojů pro malé semenáčky. Ale nejen to, navíc jsou propojeny se všemi svými sousedy,

mladými i starými, a slouží jako centrální pilíře ve změti vláken, synapsí a uzlů. Na následujících řádkách vás vezmu na pout, která mi odhalila, co je na onom uspořádání snad nejvíc ohromující — že se nápadně podobá lidskému mozku. Staří i mladí v něm vnímají, komunikují spolu a reagují na sebe prostřednictvím chemických signálů. Chemických látek totožných s našimi neurotransmitery. Signálů na bázi iontů proskakujících buněčnými membránami hub.

Starší stromy dokážou rozeznat, které semenáčky patří do rodiny.

Stařešiny vyživují omladinu a obstarávají jí potravu i vláhu, stejně jako my se staráme o vlastní děti. Už to stačí, aby se člověk zastavil, zhluboka se nadechl a zamyslel se nad sociální podstatou lesa i nad tím, nakolik se jedná o zásadní prvek evoluce. Houbová síť patrně stromům zajišťuje pevné zdraví. A nejen to. Staré stromy pečují o své potomky.

Jsou to *mateřské stromy*.

Když mateřské stromy — majestátní uzly v samém středu lesní komunikace, ochrany i vědomí — odumřou, předají svou moudrost dál, generaci za generací, a podělí se o nabyté zkušenosti s tím, co je prospěšné a co škodí, kdo je přítel a kdo nepřítel a jak se přizpůsobit a přežít v ustavičně proměnlivém prostředí. Stejně jako všichni rodiče.

Jak stromy dokážou posílat varovné signály, poznávací znamení nebo bezpečnostní hlášení tak rychle, jako by zvedly telefon? Jak si navzájem pomáhají v časech nouze a nemoci? Proč se často chovají jako lidé a proč spolupracují jako občanská společnost?

Po celoživotní práci lesní badatelky se můj pohled na les od základů změnil. S každým novým zjištěním se do lesa nořím ještě hlouběji. Vědecké důkazy nelze přehlížet: les je ze své podstaty moudrý, vědomý a schopný obnovy.

Toto není kniha o tom, jak můžeme zachránit stromy.

Toto je kniha o tom, jak stromy můžou zachránit nás.

1. PŘÍZRAKY MEZI STROMY

Byla jsem sama v kraji medvědů, mrzla jsem v červnovém sněhu. Coby dvacetiletý zelenáč jsem brigádně pracovala u jisté dřevařské společnosti v drsném skalnatém pohoří Lillooet Mountains na západě Kanady.

V lese panoval stín a hrobové ticho. A tam, kde jsem stála, byl také plný přízraků. Jeden se rozletěl přímo na mě. Chtěla jsem vykřiknout, ale z otevřených úst mi nevyšla ani hláska. Srdce se mi zadrhlo v hrdle, horečně jsem se snažila dovolat racionálního myšlení — a pak jsem se úlevně zasmála.

Z děsivého přízraku se vyklubalo jenom mračno těžké mlhy, která se valila kolem a svými cancoury ovíjela kmeny. Nikde žádná zjevení, jen ztepilý materiál mého průmyslového odvětví. Stromy byly prostě stromy. Přesto mi odjakživa připadalo, že v kanadských lesích straší, a to zejména duchové mých předků, kteří zde bránili či dobývali území a přicházeli sem stromy kácet, pálit a těžit.

Les nikdy nezapomíná.

I kdybychom za to u svých prohřešků vůči němu byli leckdy rádi.

Bylo už dávno po poledni. Hájkem jedlí se plazil mlžný opar a halil kmeny do lesklého kabátu. Třpytivé kapky v sobě ukrývaly celé světy. Na větvích se zelenaly čerstvé smaragdové konečky mezi nefritovým porostem starého jehličí. Byl to zázrak, s jakou houževnatostí pupeny každé jaro vyrašily a bujaře vítaly delší dny a teplejší počasí, ať už přes zimu musely snášet jakékoli útrapy. Ty pupeny v sobě měly zakódováno, aby se rozvinuly v mladé listy srovnatelné s půvabem předchozího léta. Přejela jsem po měkkých jehličkách dlaní a těšila se z jejich poddajnosti. Z jejich průduchů — miniaturních otvorů, kudy rostliny nasávají oxid uhličitý, který v reakci s vodou přeměňují v cukry a čistý kyslík — do mých plic proudil čerstvý vzduch.

Pod vysokánskými pracovitými stařešiny se mačkaly náctileté stromky a o ně se opíraly ještě mladší semenáčky, všichni schoulení k sobě, jako to rodiny v zimě dělávají. Špičky zkrabacených starých jedlí se vzpínaly k nebi a chránily ostatní. Stejně jako má matka a otec nebo babičky a dědové chránili mě. Nebesa ví, že jsem jako semenáček potřebovala pořádnou dávku péče, jelikož jsem přitahovala maléry všeho druhu. Když mi bylo dvanáct, lezla jsem po

stromu nakloněném nad řekou Shuswap, abych si ověřila, kam až se dostanu. Na zpáteční cestě mi ale uklouzla noha a já spadla do proudu. Děda Henry skočil do svého ručně vyrobeného člunu a čapl mě za límec těsně předtím, než bych zmizela v peřejích.

Tady v horách ležela krajina devět měsíců v roce pod sněhem hlubším než hrob. Stromům jsem se nemohla rovnat, protože jejich DNA byla nastavena tak, aby se jim dařilo i navzdory extrémním výkyvům vnitrozemského podnebí, které by mě samotnou semlely a pohodily do příkopu. Poplácala jsem jednoho velikána po větvi na znamení vděčnosti, že se ochranitelsky sklání nad zranitelným potomkem, a do vidlice jsem mu zaklínila spadlou šišku.

Stáhla jsem si čepici přes uši, sešla z lesní cesty a začala se brodit zasněženým lesem. Ačkoli se už za pár hodin mělo stmívat, zastavila jsem se u klády, která padla za oběť pilám při mýcení pásu podél cesty. Na bledém kulatém čele řezu svítily letokruhy slaboučké jako řasa. Světlé jarní dřevo nacucané vodou se střídalo s tmavě hnědými buňkami letního dřeva utvořeného v srpnu, kdy bylo slunce vysoko a krajinu tepalo sucho. Spočítala jsem kruhy a tužkou zaznačila každé desetiletí — strom byl starý několik stovek let. Oproti době, kterou v těchto lesích prožila má rodina, tu stál víc než dvakrát tak dlouho. Jak stromy dokázaly přečkat střídavé cykly růstu a nečinnosti a jak se to podobalo radostem i strastem, kterými ve stejné chvíli procházel můj rod? Některé letokruhy byly širší, protože bytněly za deštivých let anebo možná za těch slunečných, když sousední strom sklátil vítr, a jiné málem ani nebyly vidět, jak pomaličku narůstaly v období sucha, chladném létě nebo jiném zátěžovém čase. Tyto stromy nepodlehly klimatickým otřesům, dusivé konkurenci ani pustošivým požárům, hmyzu či nárazovému větru a dívaly se shůry na období kolonialismu, světové války i zhruba desítku premiérů, které zažila má rodina. Byly předky mých předků.

Táboříme u jezera Shuswap Lake nedaleko města Sicamous v Britské Kolumbii v roce 1966. Zleva doprava: Kelly, tři roky, Robyn, sedm let, a maminka Ellen June, dvacet devět let. Mně je pět. Přijeli jsme v našem Fordu Meteor z roku 1962 a cestou jsme taktak unikli kamenné lavině na Transkanadské dálnici. Kameny padaly ze skal otevřeným okénkem mamince přímo do klína.

Po kládě přeběhla štěbetající veverka, aby mě zaplašila od své tajné skrýše semínek u paty pařezu. Byla jsem v dotyčné dřevařské společnosti první zaměstnankyní. Tehdy ono drsné a nebezpečné odvětví teprve začalo otevírat dveře ojedinělým studentkám. Když jsem byla před několika týdny první den v práci, vzal mě můj vedoucí Ted na holoseč — kompletně vykácenou lesní plochu o rozloze třiceti hektarů —, abychom obhlédli nové semenáčky

vysázené podle vládních předpisů. Věděl, co se při sázení má a nemá dělat, a jeho střízlivý přístup udržoval pracovníky na nohou, i když je zrovna zmáhalo vyčerpání. Ted měl trpělivost s mými rozpaky, že nepoznám deformaci kořene od žádoucího růstu, ale já se pozorně dívala a poslouchala. Nedlouho nato jsem dostala za úkol kontrolovat nové stromové výsadby — semenáčky vysázené náhradou za odtěžené stromy. Nehodlala jsem to zpackat.

Dnešní výsadba mě čekala za starým hvozdem, kterým jsem se právě prodírala. Firma loni na jaře pokácela velké množství vzrostlých sametově hebkých jedlí plstnatoplodých a místo nich zasadila pichlavé semenáčky smrku. Měla jsem prověřit, jak se novému porostu vede. Nemohla jsem na holinu dojet po lesní cestě, protože byla naprosto rozbláčená — což bylo nakonec vlastně štěstí, jelikož jsem si mohla udělat okliku kolem těch mlhou zahalených krasavic, ale strnula jsem, když jsem před sebou spatřila hromadu čerstvého medvědího trusu.

Stromy stále ovíjel mlžný kouř a já bych přísahala, že v dálce se mezi kmeny něco hýbe. Napínala jsem zrak. Ukázalo se, že jde o bledě zelené provazce lišejníku, kterému tady lidé kvůli tomu, jak se houpe na větvích, říkají starcův plnovous. Tomu starému lišejníku se daří obzvlášť na starých stromech. Zatroubila jsem na svůj příruční vzduchový klakson, abych veškeré medvědí přízraky zapudila. Strach z medvědů jsem zdělila po své matce, jíž v dětství její dědeček, můj pradědeček, Charles Ferguson přímo před očima zastřelil grizzlyho, který se ji užuž chystal rozsápat na verandě. Praděda Charles patřil k osadníkům z přelomu století, kteří se usídlili v Edgewoodu, dřevorubeckém táboře v údolí Inonoaklin Valley u jezer Arrow Lakes v povodí řeky Columbia na jihu Britské Kolumbie. Pomocí seker a koňské síly spolu se svou ženou Ellen vykácel a obsadil území kmene Sinixtů, na němž pak pěstoval obilí a choval dobytek. O Charlesovi se vědělo, že zápasí s medvědy a střílí vlky, kteří mu chodili na kuřata. S Ellen vychoval tři děti: Ivis, Geralda a mou babičku Winnie.

Deštný les mírného pásu typický pro prostředí mamínčina a tatínkova dětství v Britské Kolumbii

Přelézala jsem padlé kmeny porostlé mechem i houbami a vdechovala neutuchající mlhu. Po jednom stromě v prasklinách ve dřevě tekla řeka droboučkových helmovek (*Mycena*) až k deltě na vějíři kořenů, které se ztenčovaly do zahnívajících vřetének. Dumala jsem nad tím, co mají kořeny

a houby společného se zdravím lesů — nad harmonií velkého i malého života, včetně všech jeho skrytých a přehlížených složek. Kořeny stromů mě fascinovaly už odmala, kdy jsem žasla nad nezdolnou silou topolů a vrb, které moji rodiče zasadili na zahradě za domem. Jejich mohutné kořeny nám rozpraskaly základy ve sklepe, překlopily psí boudu a nadzvedly chodník. Máma a táta tehdy s těžkou hlavou rokovali o tom, jak dát zase do pořádku potíř, kterou na našem malém pozemku nechtěně způsobili ve snaze vetknout mu „zalesněný“ vzhled, jaký znali z dětství. Každé jaro jsem užasle pozorovala, jak z ochmýřených semínek mezi kruhy hub rozesetými pod statnými kmeny raší nespočet klíčků a v jedenácti jsem byla zděšená, když město za naším domem natáhlo potrubí, které do řeky chrlilo zpěněnou kalnou vodu, a splašky všechny topoly na břehu zahubily. Nejprve prořídly koruny, potom se po obvodu svraštělých kmenů objevila černá nákaza a do příštího jara urostlé stromy uschly. V dosahu nažloutlého odpadního výtoku se žádné nové klíčky neuchytily. Napsala jsem tehdy starostovi dopis, ale zůstal bez odpovědi.

Jednu malou houbičku jsem utrhla. Její skřítkčí klobouček ve tvaru zvonku byl na špičce tmavě hnědý a směrem ke žlutým okrajům postupně světlal, vespod se schovávaly lupeny a zprostředka vykukoval tenký třen. Třeně — nožky — se nořily do rýh v kůře a napomáhaly kládě v rozkladu. Helmovky byly tak drobné, že by jim člověk schopnost rozložit celý kmen na první pohled ani nevěřil. Ale já věděla, že to umějí. Ty odumřelé topoly na břehu řeky, které jsem jako dítě oplakávala, popadaly na zem a na jejich tenkém popraskaném plášti vyrašily houby. Do několika let se trouchnivějící vlákna shnilého dřeva naprosto rozpustila v půdě. U tohoto druhu hub se vyvinula dovednost rozkládat dřevo vylučováním kyselin a enzymů a vstřebáváním dřevních živin i energie specializovanými buňkami. Spustila jsem se z padlého stromu, protiskluzovými hroty na podrážkách jsem dopadla do hrabanky a pomocí pár jedlových odrostků jsem se vytáhla do svahu. Jedličky si našly místo, kde panovala rovnováha mezi slunečním světlem a vláhou z tajícího sněhu.

Klouzek (*Suillus*) schoulený pod stromkem, který se uchytil teprve před několika lety, měl na žlutém pórovitém břiše nasazený hnědý klobouk šupinkatý jako lívanec a stál na masité noze, která mizela v zemi. Když se tudy prohnal déšť, plodnice vyskočila nad zem z husté sítě rozvětvených houbových vláken, která pod povrchem křížují celý les. Jako když se na rozmáchlé zašmodrchané spleti kořenů a šlahounů urodí jahoda. Díky dávce energie z podzemních vláken se klobouk plodnice roztáhl jako deštník a zhruba

v polovině hnědě tečkovaného třeně po sobě zanechal zbytek potrhaného krajkového závoje — prsten. Plodnici, plod houby jinak žijící převážně pod zemí, jsem utrhla. Spodní strana klobouku připomínala sluneční hodiny složené z paprskovitě uspořádaných rourek. V každém oválném póru se ukrývaly miniaturní stopky uzpůsobené k tomu, aby vypustily výtrusy jako petarda jiskry. Výtrusy neboli *spory* jsou „semínka“ hub nesoucí dědičnou informaci, která se spojí, promíchá a zmutuje tak, aby vznikl nový, dostatečně rozrůzněný genetický materiál adaptovaný na měnící se přírodní podmínky. Barevnou díru, která po plodnici zůstala v zemi, lemoval poprašek skořicově hnědých spor. Další výtrusy roznesl vítr, přichytily se na nožičky létajícího hmyzu nebo si na nich pochutnala veverka.

„Lívancové“ klouzky (*Suillus lakei*)

V maličkém kráteru, ve kterém pořád ještě vězely zbytky třeně, vbíhaly pod zem jemné žluté vlásky, vlákenka vpletená do rozvětveného předu podhoubí čili *mycelia*, což je síť, která prostupuje miliardami organických i minerálních částíček tvořících zeminu. Ze třeně naopak trčely zpřetrhané konečky, které bývaly k této síti připojené, než jsem plodnici hrubě vyrvala z jejího kotviště. Plodnice je jen špičkou ledovce, viditelnou částí něčeho hlubinného

a spletitého na způsob tlustého krajkového ubrusu zatkaného do lesní půdy. Zanechaná vlákna se proplétala mrtí — spadáním jehličím, pupeny a větvičkami —, pátrala po minerálním bohatství, prorůstala jím a pohlcovala ho. Přemýšlela jsem, jestli se tento druh klouzku řadí k hnilobným houbám stejně jako helmovka, jestli je to rozkladač dřeva a lesní mrtě, nebo má nějakou jinou funkci. Zastrčila jsem si obě houby do kapsy.

Holoseč, na níž sazeničky zaujaly místo pokácených stromů, byla pořád v nedohlednu. Na obloze se kupily černé mraky, a tak jsem z vesty vytáhla žlutou pláštěnku. Byla odřená od častých pochůzek houštinami a zdaleka ne tak nepromokavá, jak by měla být. Každý krok vpřed, kterým jsem se vzdalovala od zaparkovaného pick-upu, přižívoval neurčitou auru nebezpečí a také neblahé tušení, že do setmění se na cestu nevrátím. Ale od babičky Winnie, která už v pubertě přišla o maminku Ellen, když na počátku třicátých let dvacátého století podlehla chřipce, jsem podědila zarputilou neústupnost vzdor těžkostem. Stonající rodinu tehdy sních odřízl od světa, a když si k Fergusonovic klanu sousedé konečně proházeli cestu zamrzlým údolím a sněhovými závěsemi sahajícími po prsa, našli Ellen v jejím pokoji mrtvou.

Uklouzla jsem a hmátla po nejbližším stromku, jenže mi zůstal trčet v ruce, a tak jsem se po svahu skutálela dolů, převálcovala jsem další semenáčky a zastavila se až o nacucaný padlý kmen, přičemž v prstech jsem pořád svírala tu chobotnici rozježených kořenů. Stromek vypadal na pubertáka, přesleny postranních větví vypočítávaly jednotlivé roky až na celkových patnáct. Z dešťového mraku začalo krápat, mokly mi džíny. Na voskované tkanině ošoupaného přšipláště se perlily kapky.

V této práci nebyl prostor pro slabost a já si v klučičím světě odjakživa pěstovala drsný zevnějšek. Chtěla jsem se vyrovnat svému mladšímu bratrovi Kellymu i mladíkům s quebeckými jmény jako Leblanc, Gagnon nebo Tremblay, a tak jsem se s partou z okolí naučila hrát pouliční lední hokej ve dvaceti stupních pod nulou. Pokaždé mě strčili do brány, protože nikomu jinému se tam nechtělo. Schytávala jsem tvrdé střely do kolen, ale modročerné nohy jsem schovávala pod rifle. Stejně jako se kdysi s životem poprala babička Winnie a krátce po smrti své matky se vrátila do práce, proháněla se údolím Inonoaklin Valley na koni a roznášela po usedlostech poštu i mouku.

Prohlížela jsem si spleť kořenů ve své ruce. Byly obaleny lesklým humusem, který mi připomínal slepičí hnůj. Humus je ta mastná černá trouchnivina v lesní půdě vmáčkнутá mezi čerstvou mrtí ze spadání jehličí i odumřelých

roślin nahoře a minerální vrstvu zvětralou z matečné horniny vespod. Jedná se o produkt rostlinného rozkladu. Jsou v něm pohřbeny všechny uhynulé rostliny, brouci i hraboši. Vytváří přírodní kompost. Stromy v něm rády koření a mělčím i hlubším polohám se vyhýbají, protože právě v humusu mají přístup k největšímu množství živin.

Winnifred Beatrice Ferguson (babička Winnie) na Fergusonově farmě v Edgewoodu na jihu Britské Kolumbie okolo roku 1934, když jí bylo dvacet let, krátce po matčině smrti. Winn pokračovala v chovu kuřat, dojení krav a svážení sena. Jezdila na koni jako vítr a sestřelila z jabloně medvěda. Babička o své matce mluvila vzácně, ale při naší poslední společné vycházce

po nábřeží městečka Nakusp, když jí bylo šestaosmdesát, se mi se slzami v očích světila: „Chybí mi maminka.“

Konečky kořenů ovšem svítily žlutě jako žárovičky na vánočním stromku a přecházely v jemné předivo podhoubí téže barvy. Vlákna obnaženého mycelia měla velmi podobnou barvu jako ta vbíhající do půdy z třenů klouzků, a tak jsem z kapsy vytáhla uloupnutou plodnici. V jedné ruce jsem držela chumel kořenů s třepotavým nažloutlým chmýřím a v druhé klouzek s utrženým podhoubím. Pozorně jsem je zkoumala, ale nenašla jsem mezi nimi žádný rozdíl.

Možná byl klouzek s kořeny kamarád, a nikoli rozkladač odumřelé hmoty jako helmovka. Od narození mi instinkt velel naslouchat tomu, o čem hovoří živé organismy. Myslíme si, že ta nejdůležitější vodítka bývají velká a nepřehlédnutelná, ale svět nám s oblibou připomíná, že můžou být nádherně malá. Začala jsem se hrabat v hlíně. Jako by žluté podhoubí prorůstalo každou sebemenší částičkou zeminy. Pod prsty mi ubíhaly stovky kilometrů vláken. Nehledě na způsob života se zdálo, že tato rozvětvená houbová vlákna nazývaná *hyfy* — stejně jako plodnice, která z nich vzešla — představují jen zlomek nesmírně rozsáhlého mycelia v půdě.

V zadní kapse vesty na zip jsem měla lahev s vodou, a tak jsem z kořenových konečků oprala zbývající žmolky hlíny. Ještě nikdy jsem neviděla tak pestrou kytici hub — rozhodně ne tak zářivě žlutou a také bílou a růžovou. Každý kořínek byl omotaný jinou barvou a ježil se pavučinovitými vousky. Kořeny se za živinami potřebují prodrat do těžko přístupných a mnohdy podivných míst. Ale proč z konečků rašilo nejen takové množství houbových vláken, ale ještě k tomu v tak pestrobarevném provedení? Náležela každá barva jinému houbovému druhu? Zastávala každá v půdě jinou úlohu?

Úplně jsem se do té práce zamilovala. Nával vzrušení, který jsem cítila, když jsem se prodírala tím skvostným hájem, byl dokonce silnější než můj strach z medvědů a duchů. Zasadila jsem kořeny vyrvaného stromku i s jejich svítivou houbovou síťovinou poblíž opatrovnického stromu. Semenáček mi ukázal strukturu a odstíny lesního podzemí. Žlutou a bílou a nádech našedle růžové, která mi připomněla plané růže, mezi nimiž jsem vyrůstala. Půda, ve které stromky kořenily, byla jako kniha, jedna barevná stránka vedle druhé a každá vyprávěla příběh o tom, jak se všem dostává podle jejich potřeb.

Když jsem konečně dorazila na holoseč, mhouřila jsem oči v ostrém světle zastřeném mrholením. Věděla jsem, co mám čekat, ale stejně se mi sevřelo srdce. Každický strom byl seříznut na pařez. Z půdy trčely vybělené dřevěné kosti. Po zemi se válely zbytky oloupané kůry ošlehané větrem a deštěm. Proplétala jsem se mezi uřezanými pahýly a vnímala jejich bolest a opuštěnost. Z jednoho mladého stromku jsem nadzvedla pohozenou větev, stejně jako jsem v dětství sbírala odpadky z květin, které se v kopcích za domem snažily kvést pod skládkami. Uvědomovala jsem si, jak jsou taková gesta důležitá. Kolem pařezů svých rodičů osiřely hloučky sametových jedliček a pokoušely se ze šokující ztráty vzpamatovat. Zotavení pro ně bude náročné, protože po těžbě rostou výhonky jen pomalu. Pohládila jsem nejbližší stromek po maličkém vrcholovém pupenu.

Řetězu pily ještě tu a tam uniklo pár bílých pěnišníků a keříků borůvčí. Sama jsem se na tomto těžkotonážním sběru dřeva podílela, na tomto průmyslovém kácení stromů, které po sobě zanechávalo vybělené holiny, kde dříve stával nespoutaný, divoký, celistvý les. Moji kolegové už plánovali další holoseče, aby se kola odbytu nezastavila a jejich rodiny měly co jíst, a já té potřebě rozuměla. Jenže pily se nezastaví, dokud nepadnou celá údolí.

Došla jsem k sazeničkám vyrovnaným v křivolaké řádce mezi rododendrony a borůvkám. Sadební četa nahradila vzrostlé jedle plstnatoplodé pichlavými semenáčky smrku, které mi teď sahaly po kotníky. Zdálo by se zvláštní, že místo pokácených jedlí nevysadili jiné jedle. Jenže smrkové dřevo má větší hodnotu. Má hustý fládr, nepodléhá hnilobě a je žádané jako prvotřídní řezivo. Zralé dřevo jedlí plstnatoplodých je lámavé a nekvalitní.

Státní regule také vyžadovaly sázení stromků v přísných zahradnických řádkách, aby ani kousek půdy nezůstal ležet ladem. Stromy rostoucí pravoúhle v pravidelných rozestupech totiž v celkovém úhrnu vydají víc dřeva, než když rostou nahodile. Alespoň podle teorie. Když se zaplní všechny mezery, logicky by měl být výnos vyšší než při přirozeném růstu. S výhledem větších sklizní a vyšších zisků se takový přístup zdál opodstatněný. A rovnoměrné řádky se také lépe počítaly. Stejným způsobem při sázení do řádek na zahradě uvažovala i babička Winnie, ale ta zároveň kypřila půdu a v průběhu let střídala plodiny.

První smrček, který jsem obhlédla, byl naživu, ale jen stěží, jehličí mu žloutlo. Jeho vyzáblý kmínek byl k pláči. Jak měl v takovém nehostinném terénu přežít? Přejela jsem smrkovou řádku pohledem. Žádné nové sazenici se nevedlo dobře — ani jediné ubohé rostlince. Proč vypadaly tak otřesně? A proč

oproti tomu divoké jedle rašící ve starém porostu vypadaly tak krásně? Vytáhla jsem zápisník, ometla jsem z nepromokavého obalu jehličí a vyčistila si brýle. Nová výsadba měla zahojit, co jsme si vzali, ale naprosto se mýjela účinkem. Jaké bych měla doporučit řešení? Chtělo se mi společnosti poradit, aby začala úplně nanovo, jenže na takový výdaj by se netvářili nadšeně. Podlehla jsem obavám z toho, že mě ubijí argumenty, a zapsala si: „Uspokojivé, ale nahradit odumřelé sazenice.“

Zvedla jsem kus kůry, která jeden smrček zakrývala, a odcvrnkla ho do křoví. Z milimetrového papíru jsem si poskládala improvizovanou obálku a nasbírala do ní zežloutlé jehličky. Ještěže jsem měla vlastní pracovní stůl ve výklenku daleko od všech plánovacích map a ukřičených kanceláří, kde se uzavíraly dohody, stanovovaly ceny dřeva a vyjednávaly náklady za těžbu, kde se rozhodovalo, které části lesa se pokácejí příště, a podepisovaly se smlouvy jako fotky na autogramiádě. Ve svém koutku jsem mohla neduhy výsadby prozkoumat v soukromí. Možná že příznaky semenáčku snadno dohledám v příručkách, jelikož žloutnutí může mít celou řadu příčin.

Pokusila jsem se najít nějaké zdravé stromky, ale marně. Co tu chorobu vyvolávalo? Bez správné diagnózy by nové semenáčky, které by nahradily ty odumřelé, pravděpodobně uschly také.

Nadávala jsem si, že problém lakuji narůžovo a firmě to ulehčuji. Ta výsadba byla kolosální průšvih. Teda bude zajímat, jestli se nám tady daří naplňovat státní kritéria na znovuzalesnění, protože opak by znamenal finanční ztrátu. Šlo mu o splnění základních obnovných předpisů za co nejnižší cenu, ale mě vlastně ani žádný konkrétní návrh nenapadal. Vyškubla jsem další semenáček ze země, protože jsem si říkala, jestli se odpověď namísto v jehličí neskrývá v kořenech. Stromky byly upěchované v hrubozrnné půdě, kde se vláhla držela i za pozdního léta. Sazeči odvedli bezchybnou práci. Pečlivě odhrnutá hrabanka, jamka vyhloubená až do vlhké minerální zeminy. Přesně podle instrukcí. Učebnicový výkon. Vložila jsem kořeny zpátky do díry a prověřila další sazenici. A ještě další. Každá krásně zapadala do škvíry od lopaty a byla pečlivě udusaná vyhrnutou hlinou, aby dovnitř nevnikal vzduch, ale stejně kořenový bal vypadal zmrtvěle a zatuchle, jako by ho strčili do kobky. Ani jednomu kořínku zjevně nedocházelo, co má za úkol. Nikde neklíčily bílé konečky, které by se v půdě sháněly po živinách. Kořeny byly vrásčité, černé a trčely odnikud nikam. Ze semenáčků padalo žluté jehličí, protože jim něco zoufale scházelo. Kořeny a půda byly od sebe k uzoufání odříznuté.

Náhodou nedaleko vyklíčila ze semínka zdravá jedlička, a tak jsem ji pro porovnání vykořenila. Na rozdíl od vysázených smrčků, které jsem z hlíny vytáhla jako mrkev, držely rozprostřené jedlové kořeny tak pevně, že jsem se musela zapřít oběma nohama a škubej kmínkem ze všech sil. Konečně kořeny povolily a za trest mě nechaly spadnout na zadek. Nejhlubší kořenové konečky se zeminy bezpochyby na protest nehodlaly pustit. Ale ze zpřetrhaných kořínků, které se mi ukořistit podařilo, jsem ometla humus, odrolila hlínu a zbylé hrudky jsem omyla vodou z lahve. Některé konečky byly tenké jako špička jehly.

Ohromilo mě zjištění, že kořínky obalovala tatáž žlutá houbová vlákna, jaká jsem předtím viděla ve starém lese, a opět měla stejnou barvu jako podhoubí klouzků, ona síť houbových hyf vyrůstajících z třenů klouzků. Když jsem jedlový výkop trochu rozšířila, zjistila jsem, že žlutá vlákna protkávají hlínu jakýmsi živoucím kobercem mycelia, který se rozbíhal do všech směrů.

Co přesně však byly ty rozvětvené houbové vlásky zač a jakou měly úlohu? Mohly to být prospěšné hyfy, které se klikatí zeminou, sbírají živiny a směňují je se stromky za energii. Nebo to mohly být patogeny, které kořeny napadají a vysávají, a choulostivé semenáčky kvůli tomu žloutnou a usychají. Plodnice klouzku pak možná vyskakovaly z podzemního přediva v dobách hojnosti, aby rozšířily výtrusy.

Anebo dotyčná žlutá vlákna s klouzkou žádnou spojitost neměla a patřila jinému houbovému druhu. Na zeměkouli jich existuje víc než milion, přibližně šestkrát více než druhů rostlin, ale popsanych je pouze asi deset procent. S ohledem na mé chabé znalosti mi přiřazování žlutých vlásků ke konkrétnímu druhu houby připadalo jako střelba naslepo. Jestliže hyfy ani plodnice žádná vodítka neskýtaly, možná se tu novým smrkovým sazenicím nedařilo ještě z jiných důvodů.

Přeškrtna jsem svou poznámku o „uspokojivosti“ a místo ní jsem napsala, že výsadba skončila nezdarem. Zdánlivě nejlevnější nápravou pro firmu by bylo opětovné osázení stejnými sazenicemi i postupem — tedy výsadba jednoletých odrostků z velkokapacitních lesních školek za použití lopaty —, ale ne za předpokladu, že se sem kvůli stejnému tristnímu výsledku budeme muset neustále vracet. Aby tu znovu vznikl les, muselo se něco udělat jinak, ale co?

Vsadit na jedli plstnatoplodou? Tu k výsadbě žádné školky nenabízely, a navíc nespádala do kategorie budoucích výdělečných tržních plodin. Mohli bychom vysadit smrkové semenáčky s mohutnějším kořenovým systémem. Jenže pokud

kořeny nevyženu nové životaschopné konečky, stejně odumřou. Nebo bychom je mohli zasadit tak, aby se kořeny dotýkaly žluté houbové sítě v zemi. Možná by žluté pletivo zajistilo semenáčkům prospěch. Jenže podle předpisů se kořeny měly vkládat do spodní hrubozrnné minerální zeminy, nikoli do humusu — s argumentem, že zrnka písku, bahna a jílu během léta udrží víc vody, a tím pádem stromku poskytnou nadějnější vyhlídky na přežití —, a houby přitom převážně rostly právě v humusu. Mělo se za to, že voda je tou nejdůležitější surovinou, kterou musí půda kořenům dodávat, aby semenáčky obstály. Nezdálo se příliš pravděpodobné, že by se oficiální strategie změnila a my mohli kořeny zasadit v dosahu žlutých hyf.

Kéž bych si tam v lese mohla s někým popovídat a probrat svůj sílící pocit, že houby můžou být mladým stromkům důvěryhodnými pomocníky. Obsahovala žlutá houba nějakou tajnou přísadu, která mi — a všem ostatním — unikala?

Pokud bych nenašla odpověď, strašilo by mě ve snech, že jsem tu holoseč proměnila v krvavá jatka, v pohřebiště stromových kostí. V křovinatou pláň porostlou pěnišníky a borůvkám namísto nového lesa, v bobtnající problém, jednu mrtvou výsadbu za druhou. To jsem nemohla dopustit. Na vlastní oči jsem viděla, jak za naším domem přirozeně dorůstaly lesy, ve kterých má rodina kácela, takže jsem věděla, že se z těžby můžou reálně zotavit. Možná v tom hrálo roli, že moji prarodiče vždy pokáceli jen několik stromů v porostu, čímž otevřeli prostor, kam se mohly pohotově rozmnožit okolní zeravy, jedlovce a jedle a kde se nové rostliny snadno propojily s půdou. Zamžourala jsem do dálí, jestli uvidím okraj lesa, ale tak daleko jsem nedohlédla. Holoseče byly zpravidla obrovské a možná právě v jejich velikosti tkvělo jádro problému. Kdyby měly stromy zdravé kořeny, určitě by se na takové ploše obrodily. Zatím však má práce spočívala pouze v obhlížení výsadeb, které sotva jevily známky toho, že se někdy přetvoří v nebetyčné zelené katedrály, které tu stávaly kdysi.

Přesně v tu chvíli jsem uslyšela zabručení. Jen pár kroků ode mě si na rozkomíhané záplavě modrých, červených a černých bobulí pochutnávala máma medvědice. Stříbřitá srst na zátylku jednoznačně hlásala, že jde o grizzlyho. K medvědici se tisklo zlatohnědé medvídě malé jako medvídek Pú, ale s přerostlými chlupatými ušima. Mládě mělo vlhký čenich a vlídnými černými očima se na mě podívalo, jako by se mi chtělo rozběhnout do náruče, a já se usmála. Ale jen na okamžik. Medvědice totiž zařvala a střetly jsme se pohledem, obě nemile překvapené. Vzepjala se na zadní a já zůstala stát jako socha.

Ocitla jsem se sama uprostřed divočiny s polekaným grizzlym. Když jsem zatroubila na vzduchový klakson — *áááun!* —, jenom mě probodla očima ještě nevraživěji. Měla jsem se natáhnout na špičky, nebo sbalit do klubíčka? Jedna reakce platila na baribala a druhá na grizzlyho. Proč jen já tehdy pořádně neposlouchala?

Medvědice dopadla na všechny čtyři, zatřásla hlavou a bradou rozcupovala borůvčí. Pobídla maličkého před sebou a oba se otočili na patě. Zatímco se prodírali křovím, pomalu jsem couvala. Máma poslala medvídě na strom a sledovala, jak při šplhání odírá kůru. Instinkt jí velel, aby svého potomka ochránila.

Vystartovala jsem z kopce směrem ke starému lesu, skákala jsem přes stromky i potůčky, kličkovala mezi kostnatými pahýly setnutých stromů, šlapala po kýchavicích a vrbovkách. Rostliny se slily do zelené šmouhy. Slyšela jsem jen to, jak lapám po dechu, a jeden za druhým jsem přeskakovala trouchnivější kmeny, až jsem konečně spatřila firemní pick-up stojící u stromu hned vedle lesní cesty, jako by se smykem svezl přes krajnici.

Koženkové potahy byly potrhané a řadicí páka vykloktaná. Nastartovala jsem, nahodila rychlost a dupla na plyn. Kola se roztočila, ale auto se nepohnulo. Když jsem zařadila zpátečku, zahrabala jsem se ještě hlouběji. Uvázla jsem v bahně.

Zapnula jsem vysílačku. „Suzanne volá Woodlands, přepínám.“

Nic.

Zatímco venku se snášela tma, vyslala jsem do éteru poslední prosbu o pomoc. Medvěd by okénko rozbil jediným rozmáchnutím. Celé hodiny jsem se snažila zůstat bdělou svědkyní vlastního skonu, ale střídavě jsem usínala a zase se probouzela a mezitím jsem vzpomínala na to, jaká byla má matka přebornice v únicích. Představovala jsem si, že mě přikrývá dekou jako kdysi, když nás vozívala přes pohoří Monashee Mountains k mým prarodičům, dávala mi na klín hrnec a zastrkávala blondáté kadeře za ucho, protože mi v autě bývalo špatně. „Robyn, Suzie, Kelly, trochu se prospěte,“ zašeptala, než se s námi vnořila do roklí a strží protínajících horský průsmyk. „Než se nadějete, budeme u babičky Winnie a dědy Berta.“ Léto pro ni znamenalo oddech od učení ve škole i od manželství. Já a moji sourozenci jsme ty měsíce milovali, protože jsme se mohli prohánět po lesích daleko od tiché nevraživosti našich rodičů. Od hádek o penězích, o tom, kdo může za co, o nás. Zejména Kellymu se během těch úniků zlepšila nálada a nadšeně s dědou Bertem sbíral borůvky,

rybařil ve státním přístavišti nebo jezdil na skládku, kterou s oblibou vybírali medvědi. S vykulenýma očima hltal dědovy historky o tom, jak se dvořil babičce, když si na Fergusonův ranč jezdil pro smetanu, jak zjara pomáhal Charliemu Fergusonovi rodit telata a jak během podzimní porážky nakládal jateční povozy dobytčími a prasečími ořezy.

S trhnutím jsem se probudila ve tmě, bolelo mě za krkem, nevěděla jsem, kde jsem, a čelní sklo bylo zamlžené od mého dechu. Rukávem bundy jsem opar setřela, zapátrala jsem ve tmě po divokých očiskách a pohlédla na hodinky — čtyři ráno. Grizzly bývá nejaktivnější za soumraku a za svítání, takže jsem znovu překontrolovala, jestli zamčená dvířka drží. Listí šustilo, jako by pick-up obcházely přízraky. Klimbala jsem, dokud mě nevzbudilo urputné bušení na okno. Vyjekla jsem. Přes orosené čelní sklo na mě hulákal nějaký chlap a mně spadl kámen ze srdce, že dřevařská společnost za mnou poslala zrovna Ala. Jeho border kolie Rascal skákala, škrábala na dveře a hlasitě štěkala. Stáhla jsem okénko, abych ukázala, že jsem v jednom kuse.

Zleva doprava: já, pět let, máma, dvacet devět let, Kelly, tři roky, Robyn, sedm let, a táta, třicet let, v domě babičky Winnie a dědy Berta v městečku Nakusp okolo roku 1965. Každé prázdniny jsme trávili buď u prarodičů z matčiny strany v Nakusp, nebo u prarodičů z otcovy strany u jezera Mabel Lake.

„Jsi v pohodě?“ Al měl stejně zvučný hlas, jako měl úchvatně vysokou postavu. Pořád si ještě lámal hlavu, jak mluvit s holčkou lesačkou, jak mě co nejlépe zahrnout mezi ostatní chlapy. „Tady musela bejt tma jako v pytli.“

„Šlo to,“ zalhala jsem.

Víceméně jsme se zvládli tvářit, že to byla prostě noční šichta jako každá jiná, a já pootevřela dveře, aby se Rascal protáhl dovnitř a já ho mohla podrbat.

Vždycky jsem si užívala, když mě Al s Rascalem vezli z práce domů, protože Al se při odjezdu vyklonil z okna a zaštěkal na psy běžící za námi, ti pokaždé zakňučeli a rozutekli se nazpátek, z čehož měl kolega radost jako malý kluk. Připadalo mi to nesmírně legrační a to ho ponoukalo štekat ještě hlasitěji.

Vysoukala jsem se z kabiny, protáhla si končetiny a Al mi na zahřátí podal termosku s kávou. Mezitím mě za volantem vystřídal a zkusil auto vyprostit z bláta. Otočil klíčkem a motor studený jako psí čumák zakuckal. Na zrezlé kapotě i růžových kvítcích vrbovek podél cesty se třpytila rosa. Dívala jsem se na ni přes horkou páru stoupající z kalíšku a přemýšlela jsem, jestli tady tu *tacot rouillé* — kraksnu jednu rezavou — budeme muset nechat. Ale napotřetí motor naskočil. Al sešlápl plyn a kola se roztočila na místě.

„Zamklas náboje?“ zeptal se. Náboji měl na mysli středy předních kol na koncích přední nápravy. Ručním pootočením o devadesát stupňů bylo možné kola k hřídeli zafixovat, takže je motor roztácel spolu se zadní nápravou. S náhonem na všechny čtyři se pick-up dokázal vyhrabat z čehokoli. Pokud ovšem přední náboje zůstaly odemčené, auto mělo asi takovou trakci jako kočka na lině. Skoro mě zabilo, když Al vyskočil ven, zacvakl náboje a bez potíží vyjel na cestu. Zazubil se na mě a podal mi klíčky.

„Jaj,“ vypadlo ze mě a praštila jsem se dlaní do čela.

„Z toho si nic nedělej, Suzanne, to se stane,“ prohodil a klopl oči, aby mě ušetřil ponížení. „Mně už se to taky stalo.“

Přikývla jsem. Vyдалa jsem se za Alem z údolí a v útrobách se mi rozlévala hřejivá vděčnost.

ZPÁTKY NA PILE jsem celá pomačkaná a v rozpacích vešla do kanceláře a čekala jsem, že si ze mě budou ostatní utahovat, přičemž jsem sama sebe přesvědčovala, že to unesu. Chlapi letmo vzhlédli, ale hned se milosrdně vrátili ke klábosení a dál se vyžívali ve svých historkách o stavění silnic, budování propustků, vytyčování těžebních oblastí a sčítání stromů. Říkala jsem si, co si o mně asi myslí, když jsem tak odlišná od ženských z města i nahotinek z kalendáře nad rýsovacími stoly, ale povětšinou si hleděli svého a nechávali mě být.

O chvíli později jsem odchytila Teda a opírala se v jeho pracovně o zárubně dveří tak dlouho, dokud nezvedl oči. Stůl měl zaskládaný sadebními předpisy a objednávkami semenáček. Měl čtyři dcery, všechny pod deset let. Rozvalil se na kancelářské židli a zazubil se: „A heleme se, co to sem kočka přitáhla.“ Dával mi tím najevo, že mě rád zase vidí živou a zdravou. Báli se o mě.

Navíc — což bylo ještě důležitější — se naše cedule chlubila „216 dny bez nehody“, a kdybych tu spanilou jízdu přerušila, měla bych to do konce života na talíři. Když mi navrhl, ať jdu domů, opáčila jsem, že mám ještě něco málo na práci.

Strávila jsem den sepisováním hlášení o výsadbách, následně jsem poslala do státní laboratoře obálku se žlutým jehličím, aby provedli analýzu živin, a nakonec jsem v kanceláři zapátrala po atlasech hub. Našla jsem hromadu knih o těžbě dřeva, ale biologických příruček bylo poskrovnu. Zavolala jsem do obecní knihovny a ke své radosti se dozvěděla, že v regálech jednu encyklopedii hub mají. V pět odpoledne se Ted a ostatní chystali přesunout do hospody Reynolds Pub, aby se podívali na fotbal, než se vydají domů za rodinou.

„Jdeš s námi?“ nabídl mi. Vysedávat s rozřehtanými chlapy bylo to poslední, co se mi chtělo, ale brala jsem to jako milé gesto. Když jsem mu poděkovala a řekla, že ještě musím před zavíračkou zaskočit do knihovny, patrně se mu ulevilo.

Vyzvedla jsem si atlas hub a vyplnila zprávu o příslušné výsadbě, ale zařekla jsem se, že si svá zjištění zatím nechám pro sebe a pořádně je podložím. Často mě jímala hrůza, že mě přijali do pánského klubu na důkaz toho, že se časy mění, a dost bych si zavařila, kdybych přišla s nedomyšlenou teorií o tom, že plodnice nebo růžové či žluté krajky podhoubí připojené ke kořenům ovlivňují růst mladých stromků.

Když jsem si balila vestu do terénu, u mého pracovního stolu se objevil Kevin, další stážista přes léto, kterého si inženýři najali na výpomoc při stavění silnic v nedotčených údolích. Spřátelili jsme se už na univerzitě a oba jsme byli za tyto brigády v přírodě vděční. „Zajdeme do Mugs'n'Jugs?“ navrhl. Hospůdka se nacházela na druhém konci města než Reynolds, takže bychom se vyhnuli starším kolegům.

„Ráda.“ Trávit čas s ostatními studenty lesnictví pro mě bylo přirozené. S dalšími čtyřmi jsem bydlela na firemních ubikacích, kde jsem měla vlastní špinavý pokoj s matrací na podlaze. Nikdo z nás nebyl zrovna šéfkuchař, a tak jsme večery často proseděli v hospodě. Bar mi také přinášel vítanou úlevu proto, že jsem pořád ještě vydýchávala rozchod se svou první opravdovou láskou. Chtěl po mně, abych odešla ze školy a měla děti, ale já se toužila *někým* stát, měla jsem políčeno na něco většího.

V hospůdce Kevin objednal džbán piva a burgery, já mezitím v jukeboxu vyhledala písničku od Eagles o tom, jak brát věci s nadhledem, a dívala se, jak

rameno nabírá gramodesku. Když nám pivo donesli, nalil mi sklenici.

„Příští týden máme dělat silnici u Gold Bridge,“ prohlásil. „Bojím se, že nákazu lýkohubem použijou jako záminku k tomu, aby vykáceli borovicové lesy.“

„Jo, to by mě nepřekvapilo.“ Rozhlédla jsem se, jestli nás nikdo neposlouchá. Ostatní studenti se u vedlejšího stolu smáli, lili do sebe pivo a zrovna se zvedali, že si zaházejí šipky. Lokál byl uvnitř zařízený jako srub a vonělo to v něm po mírně zahnívajících borovicích. V tomto městečku se všechno točilo kolem jedné firmy. Vybředla jsem: „Přišlo mi, že jsem tam včera večer klidně mohla zařvat.“

„Hele, mělas štěstí, že nebyla taková zima. Ještěže tam ten pick-up zkejsnul, protože kdybys řídila ve tmě po tamtěch cestách, bylo by to ještě horší. Snažili jsme se tě varovat, ať radši zůstaneš na místě, ale asi jsi měla rozbitou vysílačku,“ řekl Kevin a hřbetem ruky si otřel pěnu z kníru. (Neumím si to vysvětlit jinak, než že se centrálně fasují, jakmile se chlap rozhodne pro život v lesích.)

„Měla jsem dost nahnáno,“ přiznala jsem, „ale aspoň jsem si mohla zažít Alovu něžnou stránku.“

„Všichni jsme tě litovali. Ale věděli jsme, že se o sebe postaráš.“

Usmála jsem se. Utěšoval mě, dodával mi pocit, že za něco stojím, že jsem součástí týmu. Z hrací skříně se trochu tklivě linulo „New Kid in Town“. Když se to tak vezme, nakonec mě včera mocná náruč lesního bahna zachránila před přízraky i medvědy, mými nočními můrami.

Narodila jsem se do divočiny. Pocházela jsem z divočiny.

Nedokážu říct, jestli v sobě stromy mají mou krev nebo já mám v krvi stromy. Každopádně bylo mým posláním vypátrat, proč ty stromky tak hromadně hynou.

2. DŘEVORUBCI

O vědě smýšlíme jako o lineárním procesu, který neochvějně spěje kupředu a ve kterém jednotlivá fakta, jež se po jasně nalinkované cestě vynořují, zapadají do úhledné skládačky. Záhada mých usychajících stromků mě ovšem nutila vydat se naopak zpátky, protože jsem nemohla přestat myslet na to, jak má rodina kácela stromy po celá pokolení, a přesto semenáčky vždy znovu zakořenily.

Každé léto jsme trávili prázdniny v hausbótu na jezeře Mabel Lake v podhůří Monashee Mountains na jihu Britské Kolumbie. Mabel Lake lemovaly hloučky staletých zeravů obrovských, jedlovců kanadských, borovic vejmutovek a douglasek tisolistých. Hora Simard Mountain, která se nad jezerem tyčila nějakých tisíc metrů vysoko, nesla jméno po mých quebeckých praprarodičích Napoleonovi a Marii a jejich dětech: Henrym — mém dědečkovi —, jeho bratrech Wilfredovi a Adélardovi a dalších šesti sourozencích.

Jednoho letního rána, zrovna když nad horou vycházelo slunce, připluli děda Henry a jeho syn, můj strýček Jack, v říční lodi a my se honem vyhrabali z postele. Prastrýček Wilfred přebýval ve vlastním hausbótu nedaleko. Když se mamka nekoukala, strčila jsem do Kellyho a on se mi snažil podrazit nohu, ale byli jsme u toho potichounku jako myšky, protože nerada viděla, když jsme se prali. Maminka se jmenovala Ellen June, ale všichni jí říkali prostě June — a časná rána na dovolené zbožňovala. Snad jen v takových chvílích jsem ji viděla naprosto uvolněnou, ale zrovna dnes nás všechny vyplašilo vytí, které nás vyhnalo po molu a přes nástupní můstek až na pobřeží. Kelly měl na sobě pyžamo s kovboji, já a Robyn jsme se na oblečení honosily růžovými a žlutými kvítečky.

Jiggs, bígl prastrýčka Wilfreda, spadl do kadibudky.

Děda popadl lopatu a zaklel: „*Tabernac!*“ Táta mu byl v patách s rýčem a prastrejda Wilfred se k nim přihnal po pláži. Všichni jsme spěchali po pěšině.

Prastrýček Wilfred rozrazil dveře a spolu s puchem se ven vyvalilo hejno much. Máma se rozesmála a Kelly pořád dokola hulákal: „Jiggs spadl do latríny! Jiggs spadl do latríny!“ Ze samého vzrušení s tím nemohl přestat. Vmáčkla jsem se s nimi dovnitř a podívala se dolů otvorem v dřevěné desce.

Jiggs se plácal ve výkalech, a když nás uviděl, štěkal ještě hlasitěji, ale vězel v jámě příliš hluboko, než abychom na něj úzkým otvorem dosáhli. Mužům nezbývalo než začít kopat vedle latríny a jámu dostatečně rozšířit. K záchranné misi se s krumpáčem připojil i strýček Jack, kterému kvůli úrazům při práci s motorovou pilou chyběla půlka prstů. Kelly, Robyn a já jsme se s mamkou uklidili stranou a všichni jsme se potouchle hihňali.

Zleva doprava: bratři Wilfred a Henry Simardovi s rybami navlečenými na šňůře na Simardově farmě nedaleko osady Hupel v Britské Kolumbii okolo roku 1920. Lososi červení se třeli v řece Shuswap a představovali hlavní zdroj potravy kmene Splacinů a později i osadníků. Rodina Simardova na přidělené půdě vykácela les a vytvořila pastviny pro chov krav a prasat. Když muži průsek zapálili, aby plochu vyčistili od klesť, požár se rozšířil po svahu a sežehl veškerý lesní porost až k řece Kingfisher Creek patnáct kilometrů daleko.

Odběhla jsem si po pěšině pro hrst humusu pod břízou bělokorou. Pod břízami býval humus nejsladší, protože bujný listnatý strom vylučoval cukernatou mizu a na podzim hojně shazoval listí bohaté na živiny. Březová mrt' sice přitahovala také žížaly, které humus mísily se spodní minerální vrstvou, ale to mi nevadilo. Čím víc žížal, tím byl humus úrodnější a chutnější a já se po hlíně mohla utlouct už od okamžiku, kdy jsem se začala plazit.

Máma mě musela pravidelně odčervovat.

Než se oba muži pustili do akce, děda nejprve odklidil houby. Hříby, muchomůrky, smrže. Ty nejvzácnější — žlutooranžové trychtýřovité lišky —

uložil do úschovy pod břízu. Jejich meruňková vůně přebíjela dokonce i nevábne závany ze suchého záchodu. Vysbíral načervenalé hnědé václavky s plochým kloboukem, pod nimiž se rozlévaly kroužky výtrusů jako cukrová poleva. Ty nebyly k jídlu, ale jejich záplava v okolí bříz bělokorých dědovi napovídala, že tam kořeny nejspíš budou slabé a nebudou klást takový odpor.

Kelly, čtyři roky, a já, šest let, v hausbótu dědy Henryho onoho dne, kdy Jiggs spadl do latríny v roce 1966.

Muži začali kopat a přitom shrabávali listí, větvičky, šišky i pírka na hromadu. Pod svrchní vrstvou se táhl slepenec částečně rozloženého jehličí, pupenů a jemných kořínků. Rozcupované kousíčky lesa pokrývala zářivě žlutá i sněhobílá houbová vlákna a obalovala slepenec pozůstatků jako gáza, kterou jsem měla ovázané odřené koleno. Póry ve vláknité pokrývce prolézali hlemýždi, chvostoscoci, pavouci i mravenci. Aby se muži dostali do útrob země, strýček Jack odkopal fermentační vrstvu krumpáčem — hluboká byla tak jako jeho hlavice široká. Pod tímto kobercem se leskl tak důkladně rozložený humus, že připomínal kaši z kaka, cukru a smetany, ze které nám mamka dělávala horkou čokoládu. Celá napjatá jsem žvýkala sousto březové prsti. Je to zvláštní, ale ani jeden z mých sourozenců, ani rodiče si mě za

pojídání hlíny nikdy nedobírali. Mamka prohlásila, že Robyn a Kellyho bere dovnitř na palačinky, ale já bych si to drama za nic na světě nenechala ujít. Když kopáči odkryli další vrstvu, v pórovitých hroudách odletujících na stranu se to hemžilo stonožkami a stínkami.

Přesouvání hausbótu Simardových po Mabel Lake v roce 1925. Hausbót postavili děda Henry a prastrýc Wilfred, stejně jako vlečný člun i prám na převážení koní, nákladáků a dřevorubeckého vybavení do táborů. Na podzim za dobrého počasí, těsně předtím, než jezero zamrzlo, bratři přemístili vaziště plaveného dříví k ústí řeky Shuswap, aby byli hned při jarním tání připraveni na říční voroplavbu. Prastrýček Wilfred se jednou nechal slyšet: „Jenom hlupáci a přistěhovalci se snaží předvídat počasí.“

„*Sacrébleu!*“ ulevil si děda. Jemné kořínky v humusu zhoustly jako balík sena. Ale dědeček byl ten největší tvrdák, jakého jsem znala. Když jednou sám kácel stromy a zrovna podřezával zerav motorovou pilou, padající větev mu usekla ucho. Omotal si hlavu košilí, aby zastavil krvácení, podíval se po uchu mezi stromy, našel ho a odřídil třicet kilometrů domů. Táta a strejda Jack ho odvezli do nemocnice, kde mu lékař ucho za hodinu zase přišil.

Jiggs už jenom vyčerpaně kňučel. Děda popadl krumpáč a rubal do koláče oddenků. Jenže kořeny zarputile držely a proplétaly se jako košík laděný v hliněných barvách. V tlumených odstínech bílé, šedé, hnědé a černé. V teplé paletě rezavé a okrové.

Muži se dobývali do podsvětí a já si zatím vychutnávala sladký čokoládový humus.

Konečně se strýček Jack a táta probili vrstvou úrodné zeminy a zahryzli se do minerální půdy. V tu chvíli už vedle kadibudky z území na šířku dvou lopat zmizela veškerá hrabanka — mrtí, fermentovaná vrstva i humus. Ve výkopu se leskla slabá vybělená vrstva písku, tak bílá, že vypadala jako sníh. Později jsem se dozvěděla, že takovou povrchovou vrstvu obsahuje v tomto hornatém státě většina půd, jako by z ní prudké prosakující deště odplavily veškerý život. Možná je písek na plážích tak světlý, protože z něj bouře smyjí všechny zbytky brouků i hub. V těchto zbělelých minerálních vrstvách ovíjela kořeny ještě hustější spleť podhoubí a vysávala z hořejšího půdního horizontu veškeré živiny, které tam mohly zbyť.

O další délku lopaty hlouběji ustoupil bílý horizont karmínové vrstvě. Od jezera se do nás opřel vítr. Země byla rozevřená dokořán a já sladký humus žvýkala rychleji, jako starou žvýkačku. Jako by na světlo vykoukly pulzující tepny země a já u toho byla mezi prvními. Přistoupila jsem o krok blíže a pozorně si novou vrstvu prohlížela. Nemohla jsem z ní spustit oči. Zrnka měla barvu zrezivělého železa potaženého černou kolomazí. Vypadala jako krev. Čerstvé hroudy hlíny vypadaly jako celá srdce.

Postup se zpomalil. Všemi směry se kroutily kořeny tlusté jako tátovo předloktí a táta do nich sekal lopatou. Mrkl na mě a zazubil se tomu, jak svými hubenými rukama nic nezmůže, což mě rozesmálo, protože jsme ho škádlívali přezdívkou „Nýt Pete“. Každý kořen byl po svém tuhý jako houžev, ale všechny měly společné to, že stromy co nejpevněji kotvily k zemi. Bílé břízy papírovité, nachově červené zeravy, načervenalé hnědé douglasky i hnědočerné jedlovce. Bránily tomu, aby se ti velikáni převrátili. Nasávaly vodu z hlubin. Razily chodbičky, kterými proudila vláha a prolézali brouci. Prorůstaly dolů k minerálním látkám. Zamezovaly tomu, aby se jáma v kadibudce zbortila dovnitř. A pekelně ztěžovaly práci komukoli, kdo se jimi chtěl prokopat.

Lopaty letěly stranou a muži se chopili seker, aby se dřevitým základem lesa prosekali. Pak se lopaty opět vrátily na scénu, jenže zanedlouho narazily na kropenaté balvany. Kameny všech velikostí, některé velké jako basketbalové míče a jiné malé jako tenisáky, vězely v zemi jako cihly zabetonované do zdi. Táta odběhl do hausbótu pro páčidlo. Muži se střídali a postupně kameny vyzvedávali z těsných hnízd — otáčeli je, dřeli, přemlouvali. Došlo mi, že písčitá půda je vlastně hromada nadrcených kamenných zrníček. Rozmělněných dešti na podzim a usušených na prach v létě. Zmrzlých

a popraskaných v zimě a roztátých na jaře. Omílaných tekoucí vodou po miliony let.

Jiggs trčel v patrovém dortu — horní patro sestávalo z napadaných částí rostlin a spodní z rozemletého kamene. O metr hlouběji nerostná karmínová zrnka přecházela do žluta. Barvy s hloubkou bledly stejně pozvolna, jako se nad Mabel Lake měnila ranní obloha. Kořenů ubývalo a kameny se množily. Napůl cesty do jámy byly balvany i půda pastelově šedé. Jiggs unaveně funěl a zjevně měl žízeň.

„Vydrž, Jiggsi,“ zakřičela jsem na něj dolů. „Už jsi skoro venku!“

Babička Martha měla po hausbótu rozeseť kbelíky, do kterých zachytávala dešťovou vodu na pití, a já pro jeden plný odběhla. Přivázala jsem držadlo na provaz a spustila ho do jámy, aby se o něj Jiggs mohl opřít předními tlapami a napít se.

Vyžádalo si to ještě další hodinu a spoustu klení *en français*, než si čtyři muži mohli bok po boku lehnout na břicho, vyklonit se po pás do rozšířené díry a chytit psa za přední packy. „Raz, dva, tři,“ zvolali a vytáhli kňučícího Jiggse z kejdy. Celý roztřesený se z onoho propletence zářivě zbarvených kořenů vyškrábal na pevnější povrch a doplahočil se ke mně, vyčerpaně mrkal a hnědo-černo-bílou srst měl zacákanou břečkou a olepenou toaletním papírem. Nedokázal dokonce ani vrtět ocasem. Muži si dali do těla, takže teď odpočívali a pokuřovali. Zašeptala jsem: „Tak pojd', ty kluku.“ Po několika váhavých krůčcích jsme se rozběhli vykoupat do jezera.

Později jsem seděla na břehu a házela Jiggsovi do vody klacky k aportování. Vůbec netušil, ale to ještě ani já, že jeho dobrodružství mi otevřelo úplně nový svět. Svět kořenů, nerostů a kamenů, ze kterých se skládá půda. Svět hub, brouků a červů. A vody, živin a uhlíku proudících půdou, potoky i stromy.

Děda Henry (v bílém klobouku), jeho bratr Wilfred Simard a syn Odie ženou dříví přejezí Skookumchuck Rapids — zkráceně „Chucks“ — na řece Kingfisher Creek okolo roku 1950. Muži klády posouvali po proudu tím, že po nich chodili, skákali a kutáleli je, což bylo smrtelně nebezpečné. Jednou se klády v peřejích vzpříčily a plavci je museli odstřelit dynamitem. Když děda Henry zestárl a trpěl výpadky paměti, málem se v Chucks utopil, protože při plutí po řece se mu vypnul přívěsný motor a on zapomněl, jak ho zase nahodit startovacím lankem. Babička Martha na něj křičela ze břehu, dokud si těsně před začátkem peřejí konečně nevzpomněl.

Právě ona léta strávená v plovoucích táborech na Mabel Lake mi odhalila tajemství mých předků, otců i synů, kteří celý život káceli stromy — rodinnou historii, již máme zarytou až do morku kostí. Vnitrozemské deštné lesy, které má rodina těžila, se zdály nezničitelné a nad společenstvy držely ochrannou ruku rozložené staré stromy. Důležité bylo to, že dřevaři kdysi nepospíchali a před kácením pečlivě odhadovali a posuzovali každý strom zvlášť. Kvůli plavení po kanálech a řekách se dřevo přepravovalo pomalu a v malém množství, kdežto kamiony a silnice těžbu nafoukly do nebývalých rozměrů. Co dřevařská společnost v pohoří Lillooet Mountains dělala tak zoufale špatně?

Táta s oblibou mně, Robyn a Kellymu vyprávěl příběhy ze svých mladých let strávených v lesích a my se zatajeným dechem třeštili oči, zejména když historky nabraly hrůzný ráz. Jako tehdy když prastrýčku Wilfredovi uskrípl prst úvazek nasunutý na borovici, kterou vlekl jejich šedý tažný kuň Prince vážící skoro tunu. Děda tahouna zastavil až ve chvíli, kdy Wilfred řval hlasitěji než motorovka. Nebo když se dědovi do zad odpružil mladý zerav a on kvůli tomu